

Nr 481

Av herr Lundström m. fl., om statsbidrag till låg- och mellanstadier vid Höglandsskolan i Stockholm.

(Lika lydande med motion nr 588 i Andra kammaren)

Höglandsskolan i Stockholm tillhör den grupp privatskolor som åtnjuter statsbidrag enligt gällande privatskolestadga. Före senaste skolorganisatoriska omdaningar bestod skolan av en förberedande avdelning med fyra årskurser, motsvarande nuvarande lågstadium och den lägsta årskursen i mellanstadiet, en därpå byggande sjuårig normalskola, öppen för både pojkar och flickor, samt motsvarande resterande del av mellanstadiet, hela högstadiet och fackskolan samt fyraårigt gymnasium med övergång från normalskolans årskurs 5⁷. Skolan har numera låtit anpassa sin organisation i enlighet med den för de allmänna skolorna gällande. Grundskolan har nu kommit så långt att den högsta årskursen av högstadiet, årskurs 9, inrättats innevarande läsår. För gymnasiet gäller likaså i princip samma organisation som vid de allmänna gymnasier.

Höglandsskolan har alltsedan sin tillkomst helt varit inriktad på en aktiv försöksverksamhet, som inrymt en rad olika initiativ och omsunnit samtliga skolstadier. Vid den omorganisation som nu är under genomförande har dessa försök bibehållits och utvecklats. Den pedagogiskt inriktade aktiviteten, som även syftat till att ge eleverna en relativt fri studiegång, utmärkes bl. a. av följande inriktning och försök.

En av de ledande principerna är att ge det praktiska arbetet i förening med konstnärligt skapande en framträdande plats. De praktisk-estetiska ämnena — teckning, musik, slöjd — som traditionellt förekommer i de allmänna skolorna, har således fått *ett större utrymme på schemat*. Dessutom har *rytmik* prövats t. o. m. femte årskursen och *dramatik* på alla stadier. Höglandsskolan har även utnyttjats av Svenska Dalcrozeseminarier som praktikskola för dess elever i avgångsklassen.

Ett framgångsrikt försök med *undervisning i främmande språk på tidigare stadium* bedrivs vid skolan, i engelska fr. o. m. årskurs 2, i tyska fr. o. m. årskurs 5 och i franska fr. o. m. årskurs 8. *Metodiskt* har denna undervisning erhållit *en speciell uppläggning*, vars resultat visat sig mycket gott.

Man utnyttjar barnens självverksamhet i största möjliga utsträckning
Bihang till riksdagens protokoll 1969. 3 saml. Nr 481—489

och låter dem aktivt tillämpa sina kunskaper i bl. a. musik, teckning och rytmik.

Ett annat försök, som är av ovärderligt gagn för *elevernas sociala omvårdnad och fostran*, är den s. k. klassens timme och de i samband med denna i slutet av varje vecka återkommande elevsamlingarna, då en av klasserna svarar för programmet.

Fristudieveckan, som årligen anordnats för visst åldersstadium i skolan, har visat sig ge eleverna en ökad vana att arbeta självständigt och en ökad insikt i samhällliga förhållanden utanför skolan.

De erfarenheter som utvinnes genom den av Höglandsskolan bedrivna försöksverksamheten och som således erhålles för samtliga åldersstadier bör vara av värde för den framtida utvecklingen inom skolväsendet i övrigt.

Det har varit av mycket stor betydelse för Höglandsskolans pedagogiska försöksverksamhet att undervisningen omspönt hela skoltiden. Som exempel härpå må nämnas den utveckling av självtilliten och öppenheten hos de yngsta eleverna som genomförandet av ett program för skolans veckovisa samlingar med även äldre elever inneburit. Utan tvekan läggs grunden för skolans speciella karaktär redan under de första skolåren. Därtill kommer nu att försöket med den vidgade språkundervisningen helt grundar sig på undervisningen redan i lågstadiet. Vi har med detta velat konstatera att försöksverksamheten med nuvarande inriktning förutsätter låg- och mellanstadium i skolan.

I den tidigare organisationen utgick statsbidrag enligt privatläroverksstadgan för normalskolan och gymnasiet, d. v. s. från och med elevernas femte skolår. Med den nu gällande ordningen utgår statsbidrag för högstadiet och gymnasiet, d. v. s. från och med elevernas sjunde skolår. Genom omorganisationen har statsbidrag sålunda tappats för två årskurser.

I den proposition som framlades angående reformering av den obligatoriska skolan (nr 54 år 1962) anförde departementschefen bl. a. att statsbidrag skall kunna ifrågakomma till privatskolor efter prövning i varje särskilt fall beträffande sådana skolor, som syftar till att förverkliga eller utpröva mer omfattande eller genomgripande kursplanemässiga, metodiska eller andra pedagogiska idéer och tankar eller där man genom en speciell uppläggning av skolans hela arbete vill för praktiskt skolbruk omsätta utvecklingsfrämjande uppfostrings- och omvårdnadsidéer. Dylika experimentalskolor syntes enligt departementschefen, inte minst med hänsyn till att de kan lämna stimulerande bidrag till den allmänna pedagogiska utvecklingen, vara förtjänta av det allmännas stöd.

Såvitt vi kan finna uppfyller Höglandsskolan mot bakgrunden av ovan nämnda beskrivning nyssnämnda förutsättningar. Statsbidrag för årskurserna 1—6 har även tillstyrkts av Stockholms skoldirektion och av skolnämnden för Stockholms stad och län. Till sina petita för budget-

året 1967/68 tillstyrkte även skolöverstyrelsen statsbidrag för låg- och mellanstadiet. Förslagen vann emellertid icke departementschefens tillstyrkan och icke heller riksdagens bifall.

Höglandsskolan har nu ingivit en förnyad framställning om statsbidrag till låg- och mellanstadiet. Med hänsyn till riksdagens ställningstagande för två år sedan har skolöverstyrelsen nu emellertid avstyrkt framställningen. Överstyrelsens bedömning av skolan har dock — liksom tidigare beträffande övriga remissinstanser — varit positiv och betecknat skolan som en föregångsskola. Höglandsskolans framställning och remissyttrandena har icke redovisats i statsverkspropositionen.

I departementschefens yttrande har vissa generella problemställningar berörts beträffande privatläroverken i Stockholm, varvid han rekommenderat skolöverstyrelsen och vederbörande skolmyndigheter att beakta de i propositionen redovisade allmänna synpunkterna vid den fortsatta planeringen av skolväsendet i bl. a. Stockholm. Enligt vår mening synes dessa allmänna aspekter, som främst avser gymnasieorganisationen, icke vara helt giltiga för samtliga privatskolor i Stockholm. Beträffande tre av dessa, nämligen Höglandsskolan, Kristofferskolan och Franska skolan, synes nämligen så speciella förhållanden föreligga ur det allmännas synpunkt, att de måste behandlas för sig i här förevarande sammanhang. Sådana synpunkter har också redovisats av den kommunala skolmyndigheten. I nu aktuellt avseende bör bemärkas, att Kristofferskolan åtnjuter statsbidrag även för låg- och mellanstadiet och att Franska skolan i statsverkspropositionen föreslås erhålla statsbidrag för årskurserna 5 och 6 av mellanstadiet.

De försök som pågår vid Höglandsskolan är enligt samstämmiga bedömningar av stort intresse för skolans utveckling generellt sett. Även i de aktuella diskussionerna omkring skoldemokrati har den s. k. klassens timme en väsentlig funktion och synes lösa vissa av hithörande problem på ett speciellt sätt. Språkförsöken har nu också kommit så långt, att vissa resultat redan kan utläsas. Emellertid gäller för samtliga försök — inklusive de praktisk-estetiskt inriktade — att de är helt beroende av att verksamheten omspannar samtliga skolstadier. Med nuvarande ordning tvingas skolan att utta mycket höga avgifter i den icke statsunderstödda delen av skolan, varjämte föräldrar till elever i den statsunderstödda delen bidrar till låg- och mellanstadiet genom frivilliga pålägg till de eljest stadgade elevavgifterna. Detta förhållande med höga avgifter är åtminstone för framtiden ägnat inge starka farhågor för värdet av försöksverksamheten, då rekryteringen till skolan kan bli snedvriden, även om nedsättningen av och befrielser från elevavgifter tillämpas i ansenlig omfattning.

Uteblivet statsbidrag för låg- och mellanstadiet har försatt skolan i ett bekymmersamt ekonomiskt läge. Förlusterna intill den 1 juli 1967, då elevavgifterna höjdes avsevärt, har uppgått till närmare en halv miljon

kronor, vilka förluster endast kunnat finansiellt neutraliseras genom erhållna lån. Med de mer eller mindre automatiska kostnadsstegringar som även framdeles kan förväntas måste avgifterna vid skolan åter höjas, om icke stats- och kommunbidrag erhålles, och en förutsättning för kommunbidrag är att statsbidrag utgår för verksamheten. Denna utveckling kommer att ytterligare accentuera behovet av statsbidrag för att försöken skall kunna bedrivas på tillfredsställande sätt.

Vad beträffar de ekonomiska uppoffringarna för staten må vidare framhållas följande. En elev i låg- och mellanstadiet torde i vad avser de kostnader som här är aktuella kosta staten cirka 1 500 kronor per år. Om Höglandsskolan skulle finna läget vara så allvarligt, att en nedläggning kommer till stånd, innebär detta att staten får påtaga sig nämnda kostnad genom att eleverna då måste hänvisas till de allmänna skolorna, eftersom det här gäller skolpliktsåldern. Statsbidraget gäller här ett lägre belopp eller drygt 1 000 kronor per elev, därest bidraget beräknas efter 78 procent av lärarlönerna. Några bärande skäl att avslå framställningen på statsfinansiella grunder synes således icke vara för handen, åtminstone icke på längre sikt.

Sammanfattningsvis får vi sålunda framhålla, att Höglandsskolan genom den starka aktiviteten i sin pedagogiska försöksverksamhet är väl värd ett ekonomiskt stöd från det allmännas sida och att statsbidrag till låg- och mellanstadiet icke synes, åtminstone på sikt, innebära någon merkostnad för staten.

Anslagsbehovet torde kunna uppskattas till 150 000 kronor.

Vi får sålunda hemställa,

att riksdagen måtte vid behandlingen av anslaget till *Bidrag till vissa privatskolor* under utbildningsdepartementets huvudtitel för budgetåret 1969/70 besluta att statsbidrag må utgå till Höglandsskolans låg- och mellanstadier i enlighet med det av skolöverstyrelsen år 1966 framlagda förslaget samt anvisa erforderliga medel under förevarande anslag.

Stockholm den 28 januari 1969

Birger Lundström (fp)

Mary Hultell (m)

Helge Berglund (s)